

finentiae non habent». Bene respondit Bellarminus Apostolum loqui de conjugatis, qui cum in paganismō uxores duxissent, conversi ad fidem dubitabant, an deberent uxoribus uti? quibus respondit Apostolus initio cap. 7. Non nuptis autem, sit vers. 8, *Bonum est eis, si sic permanserint.* Ubi bene notandum: Quod cum Bellarminus addit: non esse hoc praeceptum Apostoli de conjugio, sed consilium (improprie scilicet, vel potius permissionem), nequierat Amesius: « Si sit consilium, tum (ex Pontificiorum sententia) majoris est perfectionis, quam continentia ». Addit mox aliam nequitiam, dum verba Apostoli vers. 33. *Non ut vobis laqueum injicere, etc.* cum Bucero et martyre accipit de voti necessitate. Hanc enim non Apostolus vel alius, sed sibi quisque injicet, dum sponte vovet castitatem: qui autem sponte vovet castitatem non magis sibi laqueum injicit, quam qui se illigat matrimonio.

VII. — Arg.: « Continentia est res difficillima, neque omnibus datur, Matth. xix. vers. 12. Ergo non debet omnibus clericis indifferenter imponi ». Resp.: Recte inferetur: Ergo non debent temere et sine dilectione, accurataque probatione ad sacros Ordines admitti. Ista vero Lutherano-Calvinistica illatio nec hilum valeat; nulli enim impunitur monachatus, aut sacer Ordo. Unde hic accommodari potest illud Apostoli: *Proabet autem seipsum homo, et sic ad subdiacionatum etc. accedat, non tantum conscientis obligations subeundae, sed etiam eductus propria plurim annorum experientia de contendi facilitate aut difficultate.* Itaque sicuti non est omnium continentalia, ita nec omnium debet esse sacer Ordo, sed eorum, qui sibi videntur hoc donum habere. Hoc autem habent omnes qui volunt habere. Unde poeta Anglus, (alias non ubique Anglicus),

Vis bonus esse? velis tantum, fiesque volendo: is tibi posse dabit, qui tibi velle dedit.

Illa ergo voluntas efficax continendi se propter Deum, est ipsum donum continentalia. Hinc nemo est, qui si serio velit continere, non possit, ut docet S. Augustinus lib. de bono viduit. cap. 27. et SS. Gregor. Nazianz, Basil. M., Chrysost., etc. Voluntas autem illa efficax potissimum consistit in mediorum necessariorum usu, scilicet oratione contra demonem, sobrietate et abstinentia

contra carnem, periculorum fuga contra foeminarum illecebras: quibus adde memoriam novissimorum, ac praefupe gehenna. Unde laudatus Owenus vere eccepsit:

*Is facile extinguet Veneris flagrantia tela,
Qui meminit Gehennæ, qui Phlegonitis aquæ.*

Item :

*Qui vult Virginem celebs servare pudorem,
Ota devit, feminosque choros.
Tutus in sylvis bastiscaudis audire frementem,
Quam molles cantus, feminineunque melos.*

At praefracta negat Amesius, « posse omnes confinere si velint; non, inquit, magis quam Apostolus perficeret quod volebat Rom. vii. vers. 15. » Resp.: Loquitur ibi Apostolus de motibus concupiscentie involuntaris, que justus etiam nolens facit (physice scilicet, non autem moraliter et libere), ut alibi dicetur. Videatur Cornelius a Lapide ibidem.

VIII. — Arg.: « Celibatus Clericorum prodigiosas libidines parit: ergo tollendum, Operæ pretium videtur hanc objectionem seorsim excutere.

S. I.

An celibatus Ecclesiasticus parit prodigiosas libidines?

Hoc non tam est argumentum homine sani cerebri dignum, quam thema declamationibus Lutherano-Calvinisticis opportunitasimum. Amesius pro sui instituti brevitatem Laconem agit. Gerhardus vero integris planstris in parte 2, libri II. « Confessionis Catholicæ », (ut haeretice vocat), art. 6. cap. 4. invenit, quidquid uspiam reperit in historiis, et fabularum calumniarumque consarcinatibus. Non erubuit putidam illam fabulam, affictam scilicet Udalrico Augustano Epistolam recitat, ejusque Apologetum tam infeliciter agere, ut sexenta capitla infinitum mutaverit in sex milia (contra fidem autographi, ut ipse latetur), et nihilominus nullum rationabilem modum reperire potuerit, quo ea sive 6000, sive 600, capita in Romanam piscinam saltaverint? aut quo indicio cognitum fuerit, ea capita fuisse filiorum clericorum, non laicorum? Sed nullum potest esse tam insulsus commentum, quod non videatur istis evidenter credibile, dummodo convicetur Papistas! Porro frustra debinet Gerhardus ad sensum testimonia Catholicorum æque ac Novatorum, qui profertur « se vidisse Epistolam illam jam ante plura secula descriptam, alligatum etc. »

Facile enim damus, eam fuisse confitam sub illud tempus, quo S. Gregorius VII. illam Nicolitarum heresim extinguere studebat. Quod vel ex eo hand obscure colligitur, quod Ivellus Calvinista (referente Gerhardo), testetur « se vidisse Epistolam in membrana, vetera scriptura, luculentia fide, N. B. nomen Volusiani Carthaginensis perscriptam ». Profecto obesa naris fuerit, qui hic putidissimas tabulogum merces non officiat. Pari (si non majori) vesania Gerhardus pag. 95. describit bene longum catalogum sacrilegorum Sacerdotum et Monachorum in Anglia, « quibus, ait, per Visitatores et deprehendisse Henricum VIII. in Caculligerorum Coenobii et Sacrificorum Collegii. E. G. in Bathonensi Monasterio Richardum Lyncombe habuisse meretrices quatuor solutas, et tres conjugas, fuisseque sodomitam. Guili. Benushon undecim scorta habuisse preter sodomismi varium genus. In Moncenfarlegensi Conobio Priorem habuisse novem meretrices, et Conventum adhuc plures. Thomam Abbatem Abindonensem præter sovorem naturalem, ex qua duas procreavit soboles, tres alias meretrices habuisse, et patrem multorum sodomitarum fuisse, Joannem Hildam tredecim meretrices habuisse etc. » Sed cum nullum harum fabularum auctorem Gerhardus prodat, merito eas ipsi adscribimus. Nimurum ab illam Gerhardi paludem lengam confluere oportebat, quidquid uspiam calumniarum et mendaciorum in quascumque chartas effusum est! Anne vero ipsomet tam insula commenta creditisset, aut putasset, se ulli sane mentis talia persuaserum? Unde vero illa Wicelio, sub titulo « de semitis antiquis » adscripta Declamatione? Certe nedum in indice operum Wicelianorum ab ipso auctore confecto, non reperitur, sed neque in Bibliotheca Gesneriana Josie Simleri et Joannis Frisi. Numquid prodit ex Centuriis mendaciorum et calumniarum Joan. Wolphii jurisconsulti? Sed quidquid sit de his quisquiliis, videamus quam verisimile sit illud inter Lutheranos et Calvinistas decantatissimum: « Celibatus Ecclesiasticus parit prodigiosas libidines ». Scripsit non ita pridem Martinus Beerius Lutheranus Praeceptor Norimbergensis: « Celibatus Sacerdotum Pontificiorum impurum et luxuriosum ». Sed cum hac de causa a me intolerabilis calumniae argueretur, conatus est in sua replica id verbosè fueri, productus in medium nonnullis et exemplis Pon-

tificum etc. luxuriosorum, et testimonius etiam Catholicorum agnoscantium, magna partem Sacerdotum, aliorumque celibum ministrorum, aut domi ales pellices, palamque scortari, aut secretis libidinibus sese polluentes tractare divinissima mysteria: quibus si nuptiae concederentur, et scandala cesserent, et suus rebus sacris constaret honor. Sed certissimum est, non nisi per calamiam, statui aut legi Celibatus, transgressiones illas adscribi, que potius liberae hominis electioni, et Prælatorum negligentiæ, tamquam cause adequate, adscribendas essent. Si enim ipsi legi aut statui Ecclesiastici tribui debetur possimus iste effectus, per se inde sequi debet; et consequenter, ubi vel maxime viget lex et status continencia, ibi vel maxime debetur etiam abundare luxuria: at manifesta experientia docet, non tantum S. Augustini, sed etiam nostro et Patrum aeo, ubicumque priorum Prælatorum vigilantia non deest, nihil eorum quem cum tantis amplificationibus, sacratis hominibus exprobantur, reperiunt. Same ut testatur S. Augustinus lib. de moribus Eccl. Ejus tempore clericorum continencia tam erat exemplaris, ut ii ipsi qui ad suscipendum Sacerdotium a populo vi adgebantur (etsi conjugati essent), pariter tamen subierint obligationem et observantiam continentalia, ei statui debita; freti videlicet gratia Dei, ad quam obtinendam se totos impendebant. Et certe si statui celibatus ea debetur tribui infamia, quomodo hunc præ nuptiis elegisset Christus, Joannes Bapt., innumerabiles utriusque sexus Sancti? Neque hic pretendi potest vecors illi Lutheri doctrina, quod ex talibus viris aut feminis Deus fecerit Angelos », hoc est, ab omni carnali sensu prorsus exemptos. Dato enim quod hoc verum sit (post Christum Dominum, ejusque immaculatam Genitricem), de S. Joanne, et pauculis aliis specialissimo privilegio donatis, tamen de omnibus aliis longe falsissimum est: quibus utique non defuit tentatio stimulique carnis; sed generose contra hostem domesticum certando obtinuerunt, ut non noceret sensus, quem lex membrorum invitis suggerebat, quia non accedebat consensus, quem gratia Dei adjuvante coercebant. Possimus tamen aritem nobis oppositum, in ipsis non tam argentes quam sycophantantes haereticos justissime retorqueret, hoc modo: Status matrimonialis, viduarumque, itemque juvenum utriusque

sexus adhuc solutorum parit prodigiosas libidines : Ergo tollenda est lex castitatis tam in solutis quam in conjugatis. Quid ad hoc nuptiatores Lutherano-Calvinistici ? audebuntne inficiari antecedens hujus argumenti ? Si ita, quidni pari jure negemus et nos, quod ipsi gratia et falso assumunt ; aut si ipsi fasque est, effectus per accidens, statum coelibus secutos, ipsi legi et statui tribuere ; cur nos non similiter adulteria, fornicationes, et quidquid luxurie in saecularibus personis, sine fine et modo committitur, ipsi legi prohibent et statui eorum adscribamus ? An forte negabunt luxuriam regnare in saecularibus ? Negabunt solem lucere in meridi. Lustretur ergo cœtus conjugatorum, et videbitur, qualiter ille status libidinum, amplius et fortius, quam sacer coelibatus areat. David sanctissimus, matrimonio vinculo illigatus duodecim uxoribus, non tamen hinc retractus est a consuetudine etiam plurimarum concubinarum, immo et ab adulterio, quod una cum homicidio intulit bone Uriæ. Davidis filium regum sapientissimum, conjugi status, quem cum trecentis uxoribus inierat, usque adeo non satiavit, ut libido ejus potius irritata, septingentas concubinas superinduxerit. Haec de sanctissimo uno, et altero sapientissimo ex fide nobis comperta sunt : ut de Gentilium principum, Neronis, Heliogabalii, et aliorum innumerabilium horrendis, et prope infinitis flagitiis sileamus. Quid simile a flagitiosissimo sacerdote uspiam existat palam esse patrum ? Dicit Beeri : Clancularia sunt que coelibatus parit crimina ; non sic que fiunt a conjugatis. At cui prudenti hoc persuadebis ? Erat sane olim Roma tempore L. Annee Seneca in suo vige ore lex Cornelia de adult. Et tamen, teste eodem Philosopho lib. III. de benef. cap. 16. « eo ventum erat Rome, ut nulla virum haberet, nisi ut adulterum irritaret, et argumentum deformitatis esset pudicitia ; nec inveniretur tam misera et sordida, ut illi satis esset adulterorum par, nisi singulis dividerebant horas etc. ». Et ne hoc infidelitati paganica adscribas, lege quæ de Judeorum uxoribus scribit Flavus Josephus, Judæus et ipse, lib. de bello Judaico : « Essenos » (Judeorum utique optimos et religiosissimos) « ideo abhorruisse a matrimonio, quod nulla uxor suo esset contenta marito ». Ego quidem de Christianis uxoribus hoc effatum credo falsissimum : innumerata tamen clancularia adulteria committi dubitare non pos-

sum, idque multo magis inter Lutherano-Calvinistici Evangelii sectatores et sectatrices. Quodsi exemplis probanda thesis foret, quando perveniretur ad finem. Notum fuit lippis et tonsoribus in ducatu vicino, quomodo princeps *rryngio* Lutheranus, et honestissima conjugi adstrictus, ante annos quinquaginta totam suam ditionem, adulteris suis libidinibus ac nothorum inde ebullitione examine repleverit. Notum omnibus tunc (quod et ipse partim oculis contraversi), qualem filius successor in adulterinas lenonesque parentis defuncti executionem parari. Vidimus etiam in Saxonica Evangelica Universitate disputacionis typis evulgam « de Hanreitate », argumento hand levi, quam casta sint connubia inter Lutheranos, et quam bene illud Oweni apud ipsos locum habeat : « Nemo sui certus de conjugi præter Adamum ; Neque suo certa est conjugi præter Eam ». Ut jam faciem de flagitiis contra naturam, quibus pronum est inquinari ultra citroque conjuges lascivos, sive inimic discordes, mutuo fastidientes, sive ob diuturnam compartis absentium vel agrestationem consueti ardoribus libidinis succumbentes. Quid ergo ! numquid sicut propter hac et similiis nec abrogatio est lex Cornelia de adulteris, nec polygania, aut vagie libidines permittebat ; ita nec antiqua lex sancta coelibatus, etiam si allicibi pars cleri major meliorum, sacrilega continentem superaret. Unde patet non tam debilitas quam soliditas trivialis illius objectio- nis. Quanto rectius (si tamen allicibi verificaret illud Cassandri dictum a multis frequentatum) : « Oe necessitatibus res pro- modum redacta est, ut aut concubinaris, aut conjugatus eligi debeat Sacerdos »), hinc inferendum erat : Ergo legum sacratissimum excitandum est vigor : Ergo vigilandum Papa, Cæsari, ceterisque Principibus, ut dominus Dei a fortidissima illa scrupula, si allicibi inolevit, repurgetur : Ergo non nisi cum exquisito delectu, et post accuratam probationem, munus Sacerdotale Angelica puritate dignum, similem puritatem amulantibus conferatur : Ergo exeatutior otium Satanæ pulvinar, proscribantur commissationes et ebrietates, incentiva libidinis : exstirpentur suspecta cum feminis contubernia, certissima perditæ vel perdeundæ castitatis indicia. Negari evidem non potest, quod omnium scelerum usu testatissimum est, clericalis continentia vel exactam custo-

diam, vel relaxationem sacrilegam, ferme a Presidum pendere vel zelo vigili, vel lan- guore socordi. Exemplo sit vel sola Germania, que veluti paradisei Dei affecta Apostoli labore S. Bonifacii, ita sauxit hominum sacrorum continentiam in conc. Moguntino, eui S. Martyr præfuit, et S. Burckhardus Heribol. Antistes interfuit, ut quisquis illum in crimen fornicationis laberetur, in carcere per biennium, in pane et aqua pœnitentiam ageret, ante flagellatus. Quam rari tunc lapsus et scandala ! velut Angeli carne vestiti conversabantur ; unde et nomen universum clericis et monachis, quo in vernacula « spirituales » appellantur, impositum cre- diderim. At quomodo ducentis annis post, plumbeto illo saeculo, quo præter alia monstra, etiam in Sedem Apostolicam intrusi fueruadulteri, et adulteri filii ; et in Germania Prelatibus fere per simoniam a Cæsare conferebantur ; quomodo, inquam, mutatus est color optimus, et in carbones denigratus, qui nive candidiores Nazarei esse debuerant : ita quidem, ut cum sequenti sæculo S. Gregorius VII. Apostolico zeli inflammatu « a contubernali Sacerdotum omnes omnino feminas perpetuo anathemate resarcere moliretur (inquit Lamb. Schafnaburgensis A. C. 1074.) protinus vehementer infremuerit tota factio Clericorum, hominem plane hereticum esse clamitans, qui oblitus sermonis Domini, quo ait : *Non omnes capiunt verbum hoc*, et Apostoli : *Melius est nobiscum quam uiri*, violenta exactione homines vivere cogeret ritu Angelorum, etc. » Eodem spectante querimonia illæ, que refferri solent ex Aenea Sylvio, Panormitanio, Wicelio, Cassandra, Legato Bavaroico, Maximiliano II imp. etc. Que quidem omnia videbantur effecisse, ut cum soluta, jam Tridentina synodo, frequentissimo rumore jacaretur, Pium IV. Cæsari et Maximiliani II. ac Princepum Germanorum precibus adactum, eisdem Germanis velle Græcorum momen, quo uxoribus ante SS. Ordines acceptis utuntur, ad obtinendam hac ratione concordiam, indulgere, idque (ut refert in eruditio suo opere, de sacrorum hominum continentia Michael Medina), rex Catholicus Philipus II. legre acciperet, quod inde ingentem Christianorum morum ruinam orituram gravissimam rationibus vaticinaretur ; res digna visa est, in qua non modo privati Theologici, sed provinciales quoque synodi, que tum per universam Hispaniam ex Episcopis et

Theologis doctissimis cogebantur, suum iudicium atque sententiam reponerent ; quod quidem ita peractum est, ut concorditer omnes eam concessionem valde detestati sint, ob rationes plurimas gravissimasque, quas legere est apud eundem M. Medinam. Alia quedam ad sacram hunc coelitum pertinientia expedientur infra lib. seq. ubi de con- silio et voto castitatis.

§. II.

Gerhardina cavillationes expeduntur.

Gerhardus th. 41. probare vult ex ipso Bellarm. cap. 19. « olim licitum fuisse Sa- cordobus habere uxores, quos ante ordinationem duxerant, quia nempe Bellarm. recitat verba S. Epiph. hær. 59. » (At dices mihi, quibusdam in locis adhuc liberos gignere presbyteros, etc. At hoc non est iuxta cano- nem, sed iuxta hominum mentem, que per tempus elonguit.) Verum haec probatio plus quam pueris mihi videtur, quidquid dicat Titius. Quomodo enim potest ex Bellarmino probari licitum sacerdotibus conjugium, ex eo quod S. Epiphanius dixerit, facti esse, non juris, quod alicubi sacerdotes generent ? Th. 42. valde subtile argumentum necit ; scilicet : « Matrimonium est sacramentum proprie dictum : at nemo sacramenti capax debet ab eo arceri : sed multi clerici idonei sunt ad sacramentum illud suscipiendum : ergo ab eo arceri non debet ». Item : « Sa- cramenta sibi invicem non repugnant : Cur ergo Sacerdotes etiam hoc medio sanctificationis (matrimonio scilicet), priventur ? » Respondet ad 1. : Subsumptum de Clericis majorum ordinum falso est, estque idipsum de quo controvertitur. Ecclesia justissimis de causis reddidit illos incapaces, ut mox videbimus. Resp. ad 2 : Duo illa Sa- cramenta per se in eodem subjecto non repugnant : unde justis de causis etiamnum fieri possit, ut quis matrimonio rato initio mox sequenti vel etiam eodem die suscipiat S. Ordinem. Repugnat autem moraliter effectus utriusque invicem, et obligationes utriusque status via inter se componibles.

Qua th. 52. usque ad 57. adducit ex Bel- larm. pro potestate politice Ecclesiastice conjuncta, ac ad matrimonium applicat, jam expedita sunt supra sub finem tom. I. Et per se cuiusva apparent disparitas in omnibus illis comparationibus.

A th. 58. conatur respondere Bellarmini argumentis pro asserendo coelibatu. Sed fal-

sum est, quod dicit, castitatem conjugalem esse proprie *τύπωσίν* seu continentiam; ut sic enim est universalis, excludens omnem copulam, etiam conjugalem, juxta illud: « Qui se non continet, nubat ». th. 61. sic arguit: « Si Apostolus inter requisita Episcopi ponere celibatum », (uti contendit Bellarm.), utique celibatus jure divino esset SS. Ordinibus annexus. Ratio connexionis: tum quia, quæ Apostoli ex mandato Dei praecepérunt, ea sunt iuris divini; tum quia reliqua quæ in Episcopo requiri ibid. docet Apostolus, jure divino requiruntur ». Respondeo: Neutra probatio connexionis quidam valet. Non prior, quia ex mandato divino Apostolos illa præcepisse non probatur: neque posterior, quia de bigamia successiva æque nulla existat divina prohibitiō. Ad replicam th. 62 quod canone: Cum igitur 33. q. 4. dicatur « Ecclesia post Apostolica instituta addidisse quædam consilia perfectionis, utpote de continentia clericorum », ideoque hec non videatur nisi post Apostolorum decepsum præcepta. Resp.: Verba illi Gratiani si bonum sensum a Bellarm. expositum apud Lutheranos non recipiant, esse omnino rejicienda: nec enim omnes Gratiani additiones, aut quæcumque referat, vim legis habent, aut necessario defendenda sunt.

Th. 63. putat se imitari argumentationem Bellarmini, sic concludendo: « Apostolus jubet eligi Episcopum, qui domui sua presidet, et filios habeat etc. Jam vero Apostolus non præcipit contraria sibi: ergo non præcipit Episcopis, ut nullam plane uxoris et liberorum curam habeant; et per consequens, quando jubet Episcopum debere esse *τύπωσίν*, non requirit ab ipso celibatum ». Respondeo: Hæc posterior illatio non est firmior quam ista: Gerhardus est Doctor: ergo numquam pueriliter syllogizat. Verbo scopæ sunt dissoluta. Quis enim necessarius nexus inter procurationem de necessario victu etc., conjugi et liberis ante Episcopatum susceptis præstandam, et copulam conjugalem post Episcopatum?

Th. 66. eversurus Bellarmini argumentum ex II Timoth. II. vers. 4. *Nemo militans Deo etc.* opponit quod idem Bellarm. ex Chrysostomo dixerat in fine tom. I. « Omnes etiam laicos, etiam reges, milites Christi esse debent. Quod si ergo », inquit Gerhardus, « haec verba Apostoli prohibitionem matrimonii includerent, omnibus Christianis conjugio

interdictum foret. Vide igitur disputatoris hujus vertiginem. Ut jure conjugi Episcopos spoliaret, dictum hoc ad soios Episcopos hic restringit. Sed cum idem dictum Episcopis Pontificis, negotiis secularibus et iudicis politici penitus immersi, opponimus, responsum ejusmodi a Bellarmino ferimus. Dicuntor hæc a Paulo, tam Episcopo, quam alii hominibus ». Resp.: Non vertigine Bellarmino, sed cavillandi libidine Gerhardus agitur. Simus dubio vitiōsum est, si se Episcopus immerget negotiis secularibus et iudicis politici; atque hoc fatemur prohiberi ab Apostolo regue ac implicatione in negotiis economicis et matrimonialibus. Porro extensio illa verborum Apostoli suo proportionaliter modo pertinet ad omnes Christianos, non tamen eodem modo quo ad Episcopos. Ad secularia et laicos pertinet valde large, quatenus nimia cura secularium rerum conjuncta est cum certo periculo salutis: ad Episcopos vero admodum striete, quia hi quasi toti debent esse in negotiis spiritualibus, et tantum incidenter excurrere ad temporalia et secularia negotia, per alios potius quam per se administranda.

Th. 69. iterum movet argumentum a Principatu seculari ad conjugium, atque: « Temporalis jurisdictio est negotium magis seculariae, quam conjugium, quod Pontifici statuunt esse sacramentum. Ergo ». Resp.: Jurisdictio temporalis potest per alios administrari; non vero conjugium, quod est omnis prospersus persone. Item: matrimonium in fieri tantum, est sacramentum et contractus, et ut sic nihil impedit Episcopatum; at in facto esse, status ille, et debita consequentia sunt quæ dividunt hominem, et fere necessario implent negotiis secularibus. Vide S. Chrysost. loco citato. Mirabor si Titius ausit hoc Gerhardinum argumentum exire vel a flagitio et deceptione sophistica, vel a puerilitate. Similis est argutia th. 70. 71. 72. Absque recordia non potuit ita sentire Gerhardus, nisi lectores recordes crediderit sic decipi posse.

Th. 80. quintum Bellarmini argumentum, (quod supra hoc remisisimus), conatur solvere: Est vero hoc quæ a coniobatis: conjugium vehementer impedit Ecclesiastica munera: *Æquum ergo fuit*, ut Sacerdotibus aliquis sacris hominibus conjugium prohibetur. Nam Ecclesiasticorum munera sunt sacrificare, orare, docere, exhortari, sacramenta ministrare, curam pauperum gerere,

et similia, quæ rite exerceri non possunt, ut Apostolus ad Tit. cap. 1. vers. 8. docet, nisi Sacerdos sit hospitalis, benignus, sobrius, sanctus, justus, confidens, doctus. Jam vero matrimonium in primis impedit munus sacrificandi etc., deinde impedit studium orationis et lectionis, in quo assidue Sacerdos versari debet; impedit efficaciam predicationis; impedit curam pastoralē: curam pauperum, et hospitalitatem; Sacramentorum administrationem; tunc enim vir distinguuntur clerici a laicos. Amensus haec omnia conatus est enervare, sed meritis sannis et calumnias, quas piget referre, cum earum insulsa cuius sit obvia. Unum est quod meretur responsum, cum in fine ait: « Ecclesia Rom. a multis iam saecula permisit Græcis sacerdotibus conjugium. Hoc autem (si vera sunt quæ Bellarmino dicit), nihil aliud est, quam ipsi permittere impunitatem vel pollutionem, sacrificandi muneri adversam, efficacioris prædicationis obstaculum, cure pastoralis corruptionem, avaritiam et simoniam turpem, ac confusione ordinis totius. Tales autem permissiones non solet Papa præ se ferre, nec Jesuite jactare ». Similia indicavit Gerhardus supra th. 47. Sed respondeo: Ista inconvenientia maxima ex parte cessare apud Græcos, quia semper habent Episcopos celibes, nullum conjugatum: Præterea habent plures alios vota castitatis astrictos Sacerdotes. In illis autem qui conjugati sunt, permittitur Sacerdoti usus ex pacto, si matrimonium ante, et non post sacerdotium suscepint, et sic magna pars illorum incommodeum evitatur: cetera autem metu majoris mali permissa sunt Græcis; quod omnino licet. Quid ergo ad hæc Gerhardus? Iterum thes. 81. nugatur aut flagitiose, aut pueriliter, cum ait: « Matrimonium est sacramentum propriæ dictum; an autem hoc officium Ecclesiastica potest esse impedimento? » Th. 82. reddit ad comparisonem conjugij cum principatu politico: quod jam excussum est. th. 83. arguit: « Si (ut ex Epiphanio concludit Bellarm.) propter honorem Sacerdotij necessaria est continencia: item si conjugium per se omnino et semper impedit munia Ecclesiastica, utique jure divino celibatus erit Ordinibus sacris annexus. Posteriori Bellarminus non concedit: Ergo nec prius asserere debet ». Resp.: Bellarminus de re morali non metaphysice sed moraliter pronunciavit: Non dixit, conjugium per se, omnino et semper ea incom-

moda inducere; sic enim sine dubio iuris divini esset ea prohibitiō. Sic ut ergo multa alia, ita et hoc Deus permisit dispositioni Presulum, cum aliquando posset expedire dispensatio, quæ in jure divino foret nulla,

Ad CAPUT XXIII.

Bigamiam successivam impediare SS. Ordines probat hoc cap. Bellarmino potissimum ex eo, quod Catholica Ecclesia semper illa Apostoli verbis I Tim. iii. vers. 2. *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, ita intellexit, ut non licet quisvis modo ad SS. Ordines promovere bigamos. Calvinus et hæretici passim citatum textum sic explicant, quasi Apostolus dicit: *Episcopus simul non habeat multas uxores uti Judæi permisso Dei habuerunt*, sed unam tantum, ita tamen ut illa mortua, aliam et aliam ducere possit, atque ita successive habere plures. Porro hæresis merito rejicitur. I. Quia non tantum lego Christi, sed etiam usi gentium et legibus Rom. polygamia tempore Christi, immo ante Christum erat abrogata, etiam apud Judæos et Gentes omnes non barbaras; erantque polygami infames, ut constat ex edicto Diocletiani et Maximiani I. *nemine, c. de adulteri*, ubi dicitur: « Eum, qui semel duas habuerit uxores, sine dubio comitatur infamia »; scilicet ex recepto Jam priderit Gentium more. Ergo ridicule fecisset Apostolus id prohibendo: sicut si Papa jam ad Episcopos scriberet: ne sint polygami; cum id ne laico quidem licet. Immo hoc ipso quod Apostolus hanc ab Episcopo perfectio nem exigit, tacite laico permittit, ut vir duarum uxoriuntur. Hoc autem simul esse nequit, sed tantum successive: Ergo etiam cum Paulus ab Episcopo exigit, ut sit unus uxoris vir, non simul sed successive intelligit.

Probatur 2. quia Paulus I Tim v. vers. 9. similiter ait: *Vidua eligatur, quæ fuerit unus viri uxor*. Atqui ibi intelligit unus viri uxori illam, quæ post mortem mariti secundas non init nuptias. Numquam enim visum fuit unam uxorem simul habere plures maritos, (talis enim sine dubio esset adultera); Ergo hic pariter unus uxoris virum intelligit eum, qui successive habuit unam.

3. Idem confirmatur ex communi SS. Patrum consensu (uno Theodoreto excepto), et antiquissima perpetuaque praxi Ecclesiæ, quæ a SS. Ordinibus digamos repellit.

Ad CAPUT XXIV.

Quia Bellarminus sententiam suam potissimum roborat ex I. Tim. iii. vers. 2. *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum etc.* Amesius cum Calvinio contra obicit 1. « Unius uxoris vir hic opponitur alicui criminis; conjunguntur enim ut genus et species. Successive autem plures uxores habere nunquam fuit crimen ». Resp.: Neg. assumpt. Nam que Apostolus hic exigit in Episcopo, sunt disparata, ut scilicet Episcopus 1. sit irreprehensibilis, 2. unius uxoris vir, 3. sobrius etc. Quod si detur, ly « irreprehensibilem » ad sequentia referri, per illud intelligitur, non tantum carere crimen, sed etiam nota quadam, qua ab hominibus aliquis notari solet, et que alicuius imperfectionis suspicione praebet, scilicet incontinentia et propensionis ab libidinem: unde in Episcopo turpis et aliquo modo reprehensibilis est. Hinc et Gentiles arcebant digamos a Sacerdotio, teste S. Hieronym. epist. ii. ad Agerruch. ex lib. iv. *Æacid. de Didone*. Amesius 2. « Scortatores et adulteri si se emendent, non excluduntur a Sacerdotio: Ergo multo minus digami excludendi erunt ». Resp.: Neg. conseq. Nam non tantum ob incontinentia speciem, sed etiam ob mysticam significationem digami repelluntur. Episcopus enim representare debet Christum, qui unam tantum habuit sponsam, eamque virginem, scilicet Ecclesiam: Ergo non potest esse digamus; ut docet S. August. lib. de bono Conjug. cap. 18. cuius uti et totius Ven. antiquitatis sensum merito veneramur, Calvini et Amesii sanas et cavillos despentes. Sic vero ait S. Augustinus: « Quid acutus intellexerunt, qui nec eum, qui Catechumenus aut Paganus habuerit alteram, ordinandum esse censerunt. De sacramento enim agitur, non de peccato. Nam in Baptismo peccata omnia remittuntur: propter sacramenta autem sanctitatem, sicut feminam etiam Catechumenam fuerit viuenda, non potest post Baptismum inter virgines consecrari: ita non absurdum visum est eum, qui excessit uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisso, sed normam quamdam sacramenti amisisse, non ad vitæ bona meritum, sed ad ordinationis Ecclesiastice signaculum necessarium.

Gerhardus disp. 44. multo acerius quam Amesius, adversus SS. Patres, antiquissima

concilia, ipsamque Apostolicam traditionem, pugnat, dum th. 2. sic arguit: « Itere nuptiae post obitum conjugis vel sunt per se ipsius et legitime, vel per se turpes et illicite. Si prius; perperam prohibentur Ecclesie ministris. Si posterior, nulli Christianorum primitus concedenda ». Resp.: Esse per se pias et licitas, aut saltem indifferentes: quod autem tale est, potest justis de causis prohibiri. Damnare autem in hae probatione universam Ecclesiam antiquam pariter et novam, graciam aque ac latinam, « insolentis simus insanies est », juxta S. Augustinus.

Th. 4. « Agnoscent », inquit Gerhard. « prohibitionem deuterogamiae in Sacerdotibus ex Gentilismo originem trahere ». Respondeo: Nihil hoc urget. Etsi enim Gentiles quoque idem observarunt: quis dubitet, ob longe alias rationes potuisse a presulibus Ecclesiae, de hoc Gentilium riu ne quidem cogitantibus, fieri eam prohibitionem?

Th. 4. infert ex Bellarm.: « Si Apostoli cum illis qui successive plures uxores habuere, dispensarent, utique iterante nuptiae non pugnant per se cum Ministerio ». Resp.: Sic est. Contrarium male affingitur Catholicis.

Th. 9. invertit argumentum Bellarmini, et ait: « Qui exhibent signum incontinentiae, illi non sunt areendi a remedio divinitus concesso et instituto, scilicet a coniugio, juxta illud I Corinth. vii. vers. 9. Qui se non continent, nubant. Atqui clerici secundas nuptias expelentes, signum exhibent incontinentiae: Ergo non sunt areendi a remedio ». Respondeo: Si tantummodo unicum esset remedium incontinentiae, scilicet nuptiae, tunc vera esset major: at sunt alia praestantiora, ut oratio, maceration corporis, flagelluminaria etc., de quibus supra. Addo, quod Clericatum sectantes sponte et libere se hoc remedio abdicari.

Th. 13. retorquet argumentum Bellarmini hoc modo: « Si clerici ideo a secundis nuptiis sunt areendi, ut liberius homines ad continentiam horanti possint, consequens fuerit, clericos debere esse conjugatos, ut homines liberius ad amorem uxorum horari possint. At consequens Bellarminus non admittit: Ergo nec antecedens debet admittere ». Resp.: Hoc est argumentum nuptiatorum Lutherano dignissimum. At non cogitavit miser, amorem mulierum esse naturalem, nec indigere exemplis: plantari non debet, sponte ubique nascitur. Econtra con-

DE CLERICIS.

tinentia a concupiscentia mulierum, ut proveniat, indiget efficaci exhortatione et exemplis Pastorum et Doctorum. Ejusdem furoris est thesis 10. qua inferre vult: Oportere clericos magistratu seculari esse subjectos, ut liberius homines ad obedientiam possint exhortari. Nugas pueriles!

Qua th. 15. usque ad th. 22. disputat contra mysticam prohibitionis causam, mere cavillationes sunt, non tam contra modernos Catholicos, quam contra *supra* recitatam S. Augustini doctrinam, et communem sensum priscæ Ecclesie, quam ob congruentes quasdam, licet non convincentes rationes, jure positivo ita statuit: aliqui enim sine positiva lege, ex lege naturali vetaretur clericis digamia. *Unde meri cavilli.*

Denum th. 24. contra id quod dixerat Bellarminus: Ubique et semper in Ecclesia fuisse observatum, ut bigami non ordinarentur, opponit aliquot instantias in contrarium ex Tertull. etc. a Bellarm. adductas. Sed nihil efficit. Nam cum dicatur, legem aliquam semper et ubique in Ecclesia fuisse observatam, e. g., Quadragesimale jejunium etc., verissime dicitur, etiam si constet, cum nonnullis, in particularibus casibus, fuisse dispensatum, aut aliqui tolerantes esse ejus transgressiones. Illa enim verba, « Hoc semper et ubique in Ecclesia observatum est », non accipiuntur nisi de Ecclesiis et Prelatis, apud quos canonum observatio viguit.

Ad CAPUT XXIX.

Tam personas quam res et bona Ecclesiasticorum esse exempta, negant universim cum Marsilio de Padua et Janduno nostri Novatores. Sed dicendum est

1. — In causis Ecclesiasticis, id est, quae cogniti non pendet a legibus civilibus, sed a fide Christiana, liberi sunt Ecclesiastici a secularium Principum potestate; tum quia, ut tom. I. lib. iii. probatum est, regimen Ecclesiasticum plane distinctum est a seculari. Tum quia ea tota gubernatio commissa est Apostolis, eorumque successoribus. Tum quia si Apostolus I Corinth. vi. vers. 1. noluit literas civiles Christianorum deferri ad judicium gentilium, quanto minus Ecclesiasticas. Tum denique, quia idem statuit Justinian. imp. Novell. 83. Quod autem obicit Amesius: « Causarum Ecclesiasticarum cognitionem non pendere tantum ex Evangelio et canonibus Ecclesie, sed etiam ex lege morali, ideoque etiam a Magistratu politico cognosci posse etc. » plane futile est; quomodo enim Magistratus politicus judicabit de causa, cuius principale non cognoscit, sed tantum aliiquid accidens?

II. — Clerici tenentur servare illas leges civiles, quae SS. canonibus aut officio clericali non repugnant: non possunt tamen ob earum transgressionem a seculari Magistratu judicari. Prior pars hujus asserti intelligitur de vi directiva tantum, et de iis legibus quae dirigunt commercia humana; quod patet, quia aliqui magna turbatio in Republ. orientur. Posterior pars habetur ex conc. Chale. can. 9. idemque statuit Justinian. novell. 71. 83. et 123. *Et quamvis in his non de causa civilibus decernatur clericorum exemptione, tamen idem extenderunt Pontifices SS. Caius, Marcellinus, Greg. M., lib. xi. Regist. epist. 34. etiam ad Criminales. Cedit autem lex civilis canonice. Porro quod Amesius oggannit: « Hanc exemptionem pugnare cum lege naturali et Apostolico praecepto, Rom. xii. vers. 4: Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit; omnino falsum est, ut mox constabat.*

III. — Bona clericorum tam Ecclesiastica quam secularia, sunt libera a tributis et actionibus principum seculiarium, ut constat ex conc. Later. sub Alexandro III. can. 19. et sub Innoc. III. cap. 46. et ex cap. « Ecclesia », de constit.; cap. « Quamquam », de censibus. Item l. « Sancius », cap. de SS. Ecclesiis, quod nec heretici negant; quamcum notari velit Amesius, ante Constitutionem Justiniani, fuisse clericos immunes tantum a tributis personalibus, non a realibus. Sed hoc nihil ad rem facit. Tota difficultas est: An non tantum humano iure (de quo jam constat) sed etiam divino et naturali haec exemptione introducta sit? Hoc ultimum inter Catholicos ipsos controversum est. Bellarminus quidem in prima editione partem negativam tuebatur: sed cum advertisset, non deesse qui ea doctrina abutivellent ad oppugnandam Ecclesiasticam libertatem; ideo in posteriori editione controversiarum propositione 3. statuit: exemptionem clericorum in rebus politici tam quoad personas, quam quoad bona, tam ex divino quam humano iure introductam fuisse. Quod tamen ita explicat, ut non si preceptum positivum divinum stricte sumptum, sed solum deductum per exempla et testi-

monia S. Scriptura: Deum scilicet voluisse talesem exemptionem statuit per Principes. Licit enim jus divinum naturale (multo minus positivum), non efficiat eam exemptiōnem: tamen dictat eam a Principibus esse concedendam, et a Pontifice fieri posse.

1. Ob dignitatem status, per quem ecclesiastici peculiariter sunt Deo mancipati. 2. Quia ecclesiastici sunt Pastores et Patres secularium, et judices eorumdem loci Dei, in causis summis salutem aeternam concerentibus. 3. Quia licet principes, clericos ab injurya defendant, et tranquillitatem temporalem procurent: tamen vicissim clerici magis et longe divinus beneficium principibus conferunt, nempe sacramenta, doctrinam salutis, remissionem peccatorum etc. Itaque lege religionis, observantia, et gratitudinis, obligantur principes, clericos eximere. Et hę sensu videntur accipendi canones, cum dicunt: « Clericos et eorum res non solum jure humano, sed etiam divino esse exemptos ». cap. « Non minus », de Censibus in 6. c. « Si imperator » dist. 96. concil. Trident. sess. 25. de Reform. cap.

20 ubi ait: Personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione et canonici sanctionibus constitutam esse. Et hoc tantum petunt firmamenta a Bellarm. adducta ex Genes. xlvi. vers. 22. ubi Joseph patriarcha exemit Sacerdotes Israeliticos. I Esdra vii. vers. 24. ubi Deus Levitas sibi delegit, et soli Pontifici subjectos esse voluit. Num. iii. vers. 42. 41. 43. Levitas suos esse aliquos Deus repetit. Matth. xvii. vers. 25. Filii regum cum familiis eorum eximuntur a tributis. Clerici autem proprie pertinent ad familiam Christi etc. Amesius non habeat nisi calumnias et cavillos, quos omnibus opponat. E. G. cum th. 33. sit: « Canones conciliorum Later., Coloniens., Trident., etc. non esse sacros sed sacrilegos. » Argumenta Medina et Covarruvie, que Amesius et Gerhardus pro tollenda exemptione clericorum urgunt, nihil faciunt contra sententiam, ut a Bellarmino temperata est; sed tantum contra oppositam Canonistarum, que evincere vult, exemptionem clericorum esse ex stricto iure divino.

VINDICÆ

PRO LIBRO SECUNDO

DE MONACHIS

Ad CAPUT II.

Monachatus seu religiosa vita hoc loco a Bellarmino definitur, quod sit: Status hominum ad perfectionem Christianam per paupertatem, castitatem, et obedientiam vota tendentium. Ut porro tum haec definitio declaratur, tum cavilli quos passim Amesius ogget, evanescent, notandum est: Instrumenta utilissima ad perfectionem acquirendam esse tres illas virtutes, paupertatem, castitatem, et obedientiam. Nam ut quis perfecte Deum diligit, debet et se totum Deo tradere, et omnia impedimenta removere; quod utrumque sit dictis virtutibus. Tradidimus enim nos Deo totos, cum animam, corpus, et res externas damus: quid enim aliud restat? Animam autem damus per obedientiam, corpus per continentiam, externa per paupertatem. Per easdem quoque virtutes removetur omnia impedimenta divini amoris: Radix enim omnium malorum est cupiditas, I Timoth. vi. v. 10. sicut radix omnium bonorum est charitas, ut addit. S. Aug. serm. 12. de verb. Dom. Omnis autem mala cupiditas revocatur ad haec tria capita: ad luxuriam, avaritiam, superbiam, ex I Joan. ii. vers. 16. Ratio est, quia in homine duplex est appetitus, concupiscentia et irascibilis; ille appetitus bonum absolute; iste bonum arduum. Rursus ille prior duplex est: Naturalis, et animalis. Naturalis appetitus ea bona que necessaria sunt ad nature conservationem, tam in individuo, ut cibum et potum, quam in specie, ut actum generationis: qui appetitus dum est inordinatus, dicitur incontinentia, et a S. Joanne concupiscentia carnis. Animalis dicitur ille, quo appetitus ea, que sunt bona secundum existimationem, ut pecunias, et cetera externa, que non appetuntur a bestiis, et hic appeti-

tus cum est inordinatus, dicitur avaritia, vel curiositas, et a S. Joanne: Concupiscentia oculorum. Appetitus irascibilis appetit excellentiam, quae apprehenditur ut res maxime ardua; et cum est inordinatus, dicitur Superbia vita. Hos autem tres fontes impedientorum obstruunt illæ tres virtutes: que tamen non sufficient ad rationem status Religiosi, nisi accedat votum, quo quis promittat Deo, se perpetuo ita viciatum. Status enim significat rem immobilem, ut episcopalis, conjugalis etc. Unde fit, ut subinde quis sit perfectus, qui tamen non sit in statu perfectionis, ut conjugati sancte et perfecte viventes; ut eti et contra sepe fit, ut episcopi et religiosi valde imperfecti sint in statu perfectionis. Neque ideo status illę perfectionis dicendum est fictitius et ridiculus, et si aliqui juxta illum non vivant; sicut status conjugatorum non ideo fictitius aut contemnedus est, quia plurimæ sunt adulteria, et rariores qui per omnia sancte illum custodiunt. Sed

Objicit Amesius 1. « Religio in Scriptura nusquam denotat statum ». Sit ita. Quid hinc contra nos? Res ipsa continetur in Scriptura, quidquid sit de voce. 2. Ait: « Nullus potest esse status Religionis alias a statu gratiae, qui convenit omnibus fidelibus ». Respondeo: Hoc est petere principium. Ludit autem inepte in nomine « statu ». Longe enim aliter status accipitur, cum denotat stabilitatem in aliquo vita generi, quam cum Doctores varios status seu conditiones naturæ humanae respectu finis supernaturales assignant, e. g., naturæ pure, integræ, lapse etc. Non enim indicare volunt, ad talis status ratione exigi aliquam firmitatem. 3. Ait Amesius: « Monarchs in ipso ingressu professionali flagi perfectos »: quod commentum affingit Alensi aliisque